

Podpora Open Science

Mgr. Pavla Martinková

Ústřední knihovna FF MU

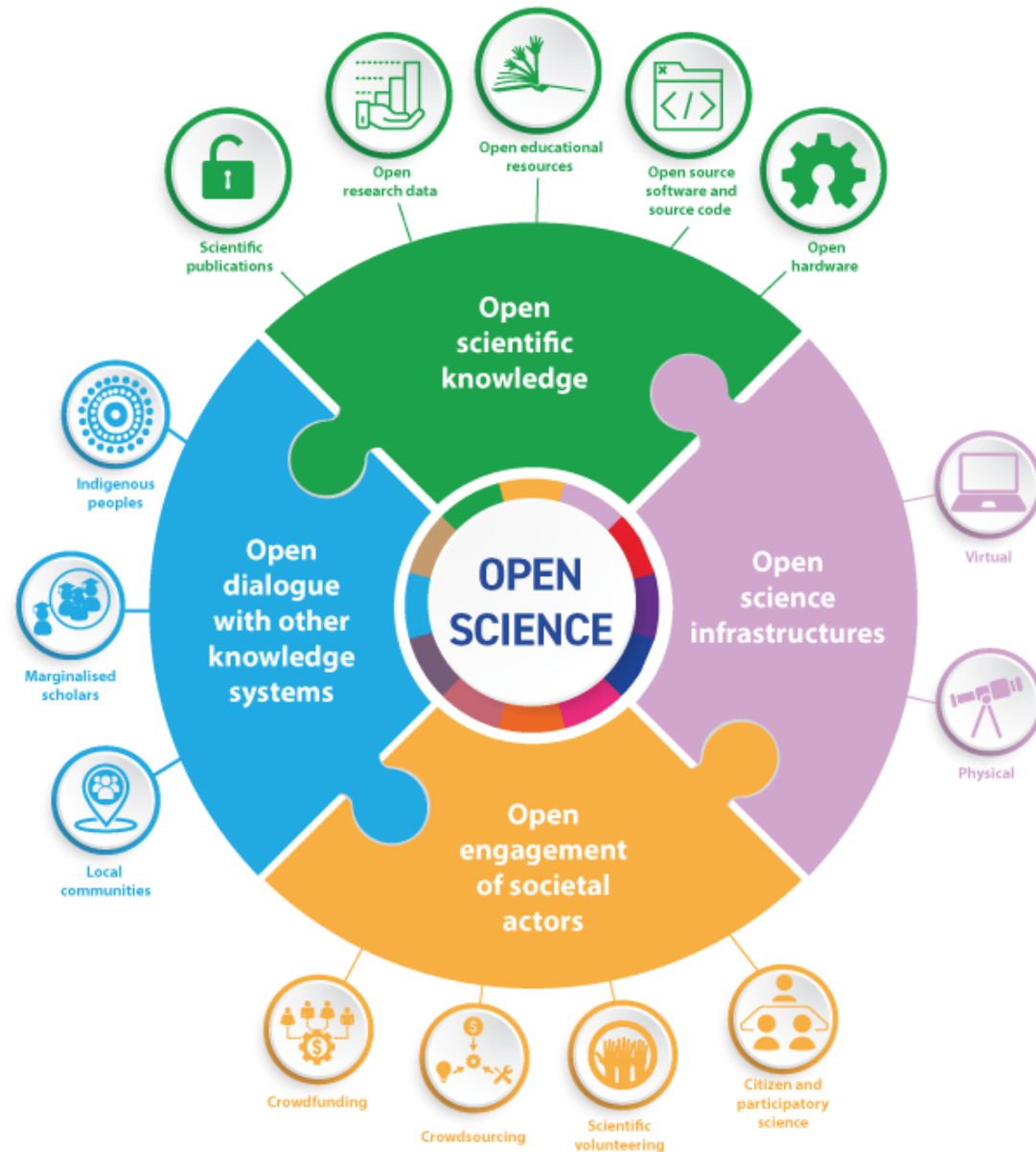
25. října 2024

O čem se budeme bavit

- principy Open Science
- otevřená věda na MU
- Open Access
  - modely, výběr časopisu
- data v humanitních vědách
  - FAIR principy, DMP
- co řeší knihovna?

Principy Open Science

– Proč otevírat vědu?

Open Science na MU

- 2020: Open Science tým a metodici | openscience.muni.cz
- existuje [Strategie Open Science na MU](#)
- naplnění principů OS jako projektová podmínka
  - Horizon Europe, GA ČR, TA ČR a další
  - autorské identifikátory, Open Access, Data Management Plan, citizen science, ...

Open Access

Publikační modely OA

- 1. Zelená cesta (Green OA)
  - auto-archivace v [otevřených repozitářích](#)
- 2. Zlatá cesta (Gold OA)
  - publikování v [otevřených časopisech](#)
- 3. Hybridní cesta (Hybrid OA)
  - publikování v časopisu, kde jsou uzavřené články, které lze [po zaplacení poplatku APC](#) (Article Processing Charge) otevřít
- 4. Bronzová cesta (Bronze OA)
  - publikování v časopisech [bez připojené licence](#)
- 5. Platinová/Diamantová cesta (Diamond OA)
  - publikování v [otevřených časopisech bez APC](#)
- 6. Černá cesta (Black „OA“)
  - [nelegálně zpřístupněné články](#)

APC průměrně 2000 EUR

Výběr časopisu k publikování

– co zjistit od uživatele

- vědní obor
- jazykové a geografické preference
- bibliometrické ukazatele
- režim publikování (licence, poplatky, embargo, auto-archivace, ...)

– kde hledat

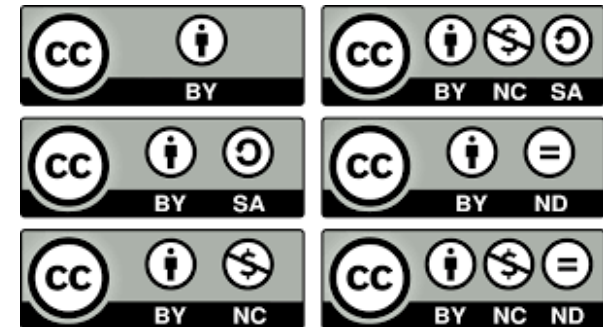
- Web of Science
- Scopus
- DOAJ
- ERIH+
- muni.cz/go/OAJN

Licence

A license is a formalised promise not to sue.

- pro data i publikace
- výstupy OS nemohou být (bezpečně) použity bez přidělené licence

– [Creative Commons](#)

Pochybné časopisy

- „predátoři.“
- časopisy zneužívající OA model
- za APC nesplní slíbené
- Dříve se objevovaly jasně predátorské časopisy, těch postupně ubylo; v současnosti neexistuje jasná hranice.
- Některá velká světová nakladatelství mají obchodní model, jehož části by šlo označit za predátorské.

Jak ulovit predátora

- kontrolovat dostupné informace
  - ISSN, složení ediční rady, proklamované metriky a indexace, adresa redakce, ...
- podívat se na vývoj časopisu v čase
  - nárůst obsahu / frekvence vydání, pokles metrik
- otevřít časopis a podívat se na obsah

- ověřování časopisu v KUK: <https://kuk.muni.cz/predatori/>

S čím může knihovna pomoci

- výběr časopisu / repozitáře
  - [DOAJ](#), [OpenDOAR](#)
- zprostředkování slevy na APC
  - vouchery, tokeny, individuální domluva
- založení autorského identifikátoru
  - povinnost ORCID
- tvorba a kontrola záznamů publikací v Isu
  - předávání do RIVu
- správa institucionálního repozitáře v ISu

Příklady dotazů

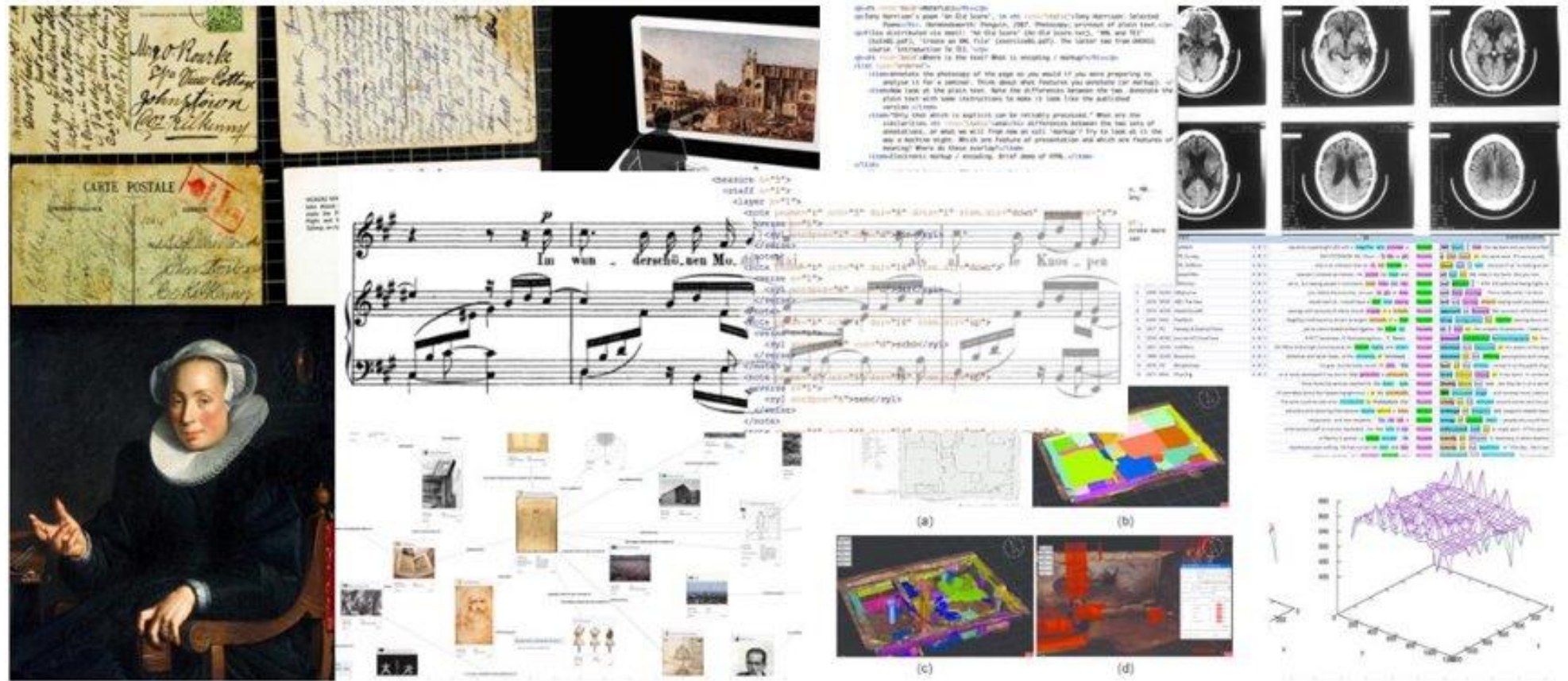
Publikoval/a jsem článek v **uzavřeném časopisu** a uvědomil/a jsem si, že musím splnit podmínku Open Access.

- podívat se na pravidla časopisu: [sherpa.ac.uk/romeo/](https://www.sherpa.ac.uk/romeo/) + stránky vydavatele
- navrhnout zelenou cestu publikace (repozitář)

Potřebuji v rámci svého projektu publikovat články v režimu Open Access, ale **nemám na to v projektu peníze**.

- ověřit možnost publikování zelenou cestou (původní nebo jiný časopis)

Data

Source: Tóth-Czifra, Erzsébet (2019): *What is data in the Arts and Humanities?* Introductory slides to the DESIR 'Shaping new approaches to data management in arts and humanities' Winter School. figshare. Presentation. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.11365166.v2>

Data v humanitních vědách

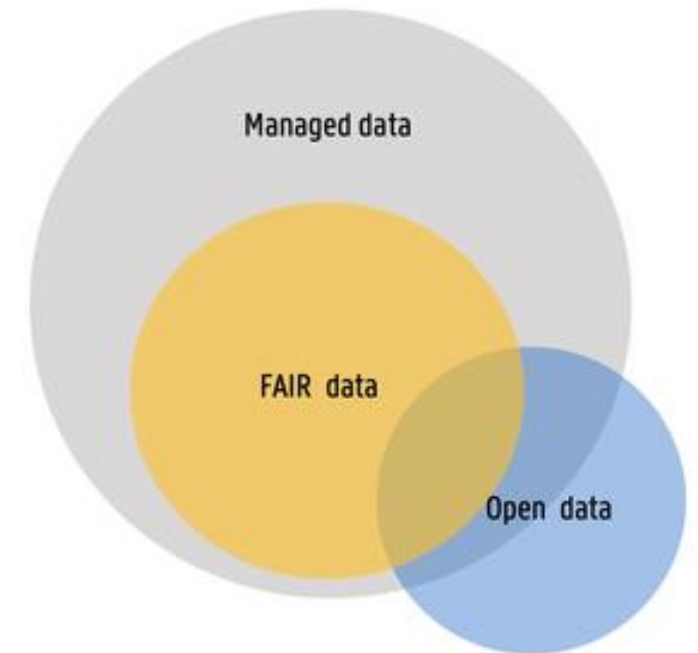
We no longer produce only scholarly outputs that can be placed on a bookshelf.

- data k publikaci / samostatné datové sady
- příklady: skeny, fotografie, 3D modely, nahrávky, přepisy rozhovorů, tabulková data, ...
digitalia.phil.muni.cz
- důležitý je kontext a kvalitní metadata
- oborová specifika
- autorskoprávní otázky
- digitální humanitní vědy: [Digital Humanities @ FF](#)

FAIR principy

As open as possible, as closed as necessary.

- **Findable:** nalezitelné lidmi i stroji
  - kvalitní metadata, persistentní identifikátory
- **Accessible:** informace o použitelnosti
  - ne nutně OA
- **Interoperable**
  - otevřené a standardizované formáty
- **Reusable**
  - licence, metadata o původu, struktura dat

Data Management Plan-ning

- **DMP** = dokument popisující nakládání s daty v průběhu celého výzkumného projektu
- více verzí
- [Data Stewardship Wizard](#)
- [DMPonline](#)

Source: <https://rdmkit.elixir-europe.org>

S čím může knihovna pomoci

- výběr repozitáře / časopisu
  - [Re3data](#), [OpenDOAR](#)
- konzultace k tvorbě Data Management Plan

Další principy otevřené vědy

- **Citizen Science:** spolupráce vědců a odborníků
  - db.citizenscience.cz: projekty v ČR

Další informace

- openscience.muni.cz: vše o OS na MU
- [Základy práce s výzkumnými daty](#): průvodce na webu knihovny

Děkuji za pozornost

Mgr. Pavla Martinková

S dotazy k tématu pište na martinkova@phil.muni.cz

Obráťte se na nás na knihovna@phil.muni.cz

Více informací na webu knihovna.phil.muni.cz

Aktuální dění sledujte na facebook.com/knihovnaffmu

Jsme i na Instagramu instagram.com/knihovnaffmu